

Nederlands Fruit Netwerk

Jaarverslag 2020

M.C.M. Rutten
augustus 2021

Jaarverslag 2020, Nederlands Fruit Netwerk

Korte historie van het Nederlands Fruit Netwerk

Het Nederlands Fruit Netwerk is in 2015 opgericht als onderdeel van Stichting de Oerakker met als doel opsporing en behoud van fruitrassen die tot het Nederlands cultureel erfgoed behoren. Omdat in Nederland van oudsher vooral nieuwe appelvariëteiten werden gekweekt, zijn de appels als eerste aangepakt. In de eerste periode van het Netwerk is vooral aandacht besteed aan de samenstelling van het Netwerk, de beheersstructuur en het discussiëren over de te volgen aanpak. Die discussie heeft in 2016 geleid tot een voorstel om in Nederland één of meerdere collectieboomgaarden te realiseren, die een alomvattende collectie van de fruitrassen behorend tot het Nederlands cultureel erfgoed herbergen. De middelen daarvoor moeten nog verworven worden, maar het plan staat.

Vervolgens is in 2017 een begin gemaakt met de inventarisatie van de fruitcollecties in de boomgaarden van de bij het Netwerk aangesloten personen of groeperingen, om zo een indruk te krijgen van welke rassen er nog zijn, en welke mogelijk (voorgoed) verloren zijn gegaan. Deze fase is in 2019 grotendeels afgerond, al zullen collecties met enige regelmaat herzien dan wel uitgebreid worden, en dus is continu onderhoud van onze collectiedatabases nodig. In de inventarisatiefase is duidelijk geworden dat veel materiaal nog wel te vinden is, maar het behoud ervan op lange termijn is verre van verzekerd.

Overzicht

Het jaar 2020 begon optimistisch met een paar bijeenkomsten van de erfgoedselectiecommissie van het Nederlands Fruit Netwerk. Met de uitbraak van COVID-19 in februari, en de daaropvolgende lockdown en latere restricties met betrekking tot bijeenkomsten en bezoeken, is alle activiteit binnen het Fruit Netwerk volledig tot stilstand gekomen. De vermeerderingsronde kon nog net voor de lockdown afgerond worden, maar verdere zijn alle activiteiten tot de zomer afgelast. Na de zomer zijn een paar activiteiten ontplooid. In de belangrijkste activiteiten, erfgoedselectie en vermeerdering is beperkt voortgang geboekt. Het is dan ook een erg kort jaarverslag geworden.

Leden

Uit 2020 zijn de volgende collectieboomgaarden aangesloten en direct betrokken bij het Nederlands Fruit Netwerk, zie bijgaand kaartje (donkergroene stippen):

Hoogstamboomgaard Middenbeemster, eigendom van de Pomologische Vereniging Noord-Holland, vertegenwoordigd door Thijs Jostmeijer, Geo de Kruijk en Rogier Tan.

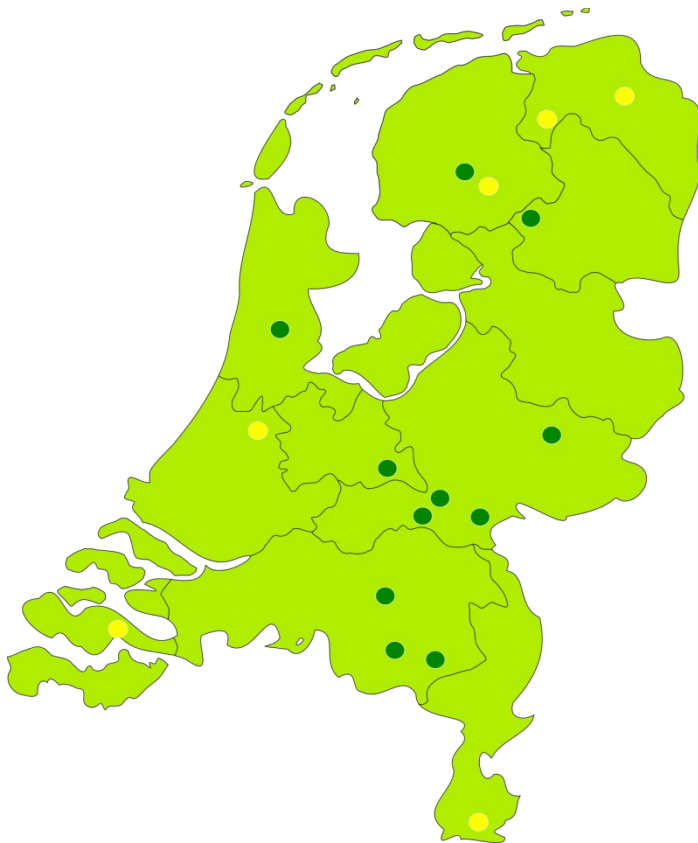
Hoogstamboomgaard Frederiksoord, gesticht door de Noordelijke Pomologische Vereniging, vertegenwoordigd door Marianne van Lienden.

Hoogstamboomgaard Belle Fleur te Kasteren (Liempde), eigendom van Jan en Jeanne Zandbergen – van den Boom, en door hen vertegenwoordigd.

Hoogstamboomgaard Acht, beheerd door de Stichting Werkgroep Boomgaard Acht, en vertegenwoordigd door Marcel Rutten.

Een groot aantal deelcollecties, met (terug)gevonden oude appel- en perenrassen, die als collectie-boomgaarden zijn ondergebracht bij particulieren in met name Gelderland. Deze worden momenteel als “Rossel-boomgaarden” beheerd, in samenwerking met de Stichting

Landschapsbeheer Gelderland en een aantal Achterhoekse gemeentes, in het kader van een LEADER-project. De vinder van deze oude rassen, Hennie Rossel, vertegenwoordigt al deze boomgaarden in het Nederlands Fruit Netwerk.

Boomkwekerij “Vruchtboomkwekerij Auke Kleefstra”, eigendom van en vertegenwoordigd door Auke Kleefstra.

De collectieboomgaard van Ger van Santvoort te Someren, vertegenwoordigd door de eigenaar.

De collectieboomgaard van Walter den Hollander te Cothen, vertegenwoordigd door de eigenaar.

De collectieboomgaard van Els Puijk te Beneden-Leeuwen, vertegenwoordigd door de eigenaresse.

De collectieboomgaard van Louis en Corrie Dolmans te Ressen (Gld), vertegenwoordigd door de eigenaren.

De collectieboomgaard van het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN), Wageningen Universiteit, beheerd door Willem van Dooijeweert.

Figuur 1: Lokaties van collectieboomgaarden, beheerd door leden van het Nederlands Fruit Netwerk

Ook betrokken bij het Nederlands Fruit Netwerk, maar wat meer op afstand zijn de volgende leden (gele stippen op het kaartje):

Diverse boomgaarden in Limburg, eigendom van de leden van het Pomologisch Genootschap Limburg, vertegenwoordigd door Wil Ramaekers en Bert Jorritsma.

Diverse boomgaarden in Zuid-Holland, Groningen en Friesland, beheerd door de “Vrienden van het Oude Fruit”, Griet Bergsma, Lucas Duijts, Josje Regout, Jan Veel, Jan Woltema.

De collectie van het Fruitteeltmuseum Kapelle, beheerd door o.a. dhr. Jaap de Schipper en Adrie van Liere.

Opzeggingen/nieuwe leden

Geen mutaties.

Erfgoedselectie

Na de eerste succesvolle vermeerderingsronde in 2019 is in 2020 een tweede selectie uit de Nederlandse erfgoedrasen gemaakt en vermeerderd. Op basis van de in 2019 opgestelde criteria is wederom een serie van 31 rassen gekozen, vermeerderd en uitgeleverd aan het CGN. Deze rassen zijn aangegeven in de volgende tabel:

Rasnaam	Bron	Rasnaam	Bron
Anna Boelens	Auke Kleefstra	Schutters Reinette	Auke Kleefstra
Boerma-Appel	Auke Kleefstra	Schone van Iephof	Auke Kleefstra
Coelhorst	Walter den Hollander	Vlaamse Schijveling	POMVNH
Dekker's Glorie	POMVNH	Wijker Pippeling	POMVNH
Dokkumer Nije	Auke Kleefstra	Willem III	VOF
Dubbele Grauwe Gulderling	Hennie Rossel	Winter Bloem Soet (Knoop)	Hennie Rossel
Gele Soete Silverling	Hennie Rossel	Zoete Campagner	POMVNH
Hermien van Eibergen	Hennie Rossel	Zoete Dolphijn	Hennie Rossel
Hollandse Bellefleur	POMVNH	Zoete Ermgaard	POMVNH
Hondertmarken	Hennie Rossel	Zoete Holaert	Auke Kleefstra
Jansen van Welten	Ger van Santvoort	Zoete Kroon (Knoop)	Hennie Rossel
Lentse Rode	Jan Zandbergen	Zoete Oranje	POMVNH
Present van Friesland	Auke Kleefstra	Zoete Pippeling	POMVNH
Present van Holland	POMVNH	Zoete Princesse Noble	Hennie Rossel
Rabauw	Hennie Rossel	Zoete van de Bent	Auke Kleefstra
Rode Kroonsappel	Hennie Rossel	Zoete Grauwe Reinette	POMVNH
Roosappel	Hennie Rossel		

Rasseselectie, vermeerderd in 2020.

Er zijn nu 31 rassen gekozen omdat de onderstammen in veelvoud van 25 geleverd worden, de aanplant in Randwijk uit 3 bomen per ras bestaat, en we van elk ras 4 exemplaren maken om bij uitval niet in de problemen te komen. De Schone van Iephof is opnieuw gemaakt om de uitval in de eerdere vermeerderingsronde teniet te doen. De bomen zijn vermeerderd op M9.RN29 onderstammen, deze zouden betere resultaten geven bij herplant in bestaande boomgaarden.

De selectie voor de vermeerderingsronde 2021 is een beetje ad-hoc tot stand gekomen, ook weer omdat er geen bijeenkomst georganiseerd kon worden om gezamenlijk een keuze te maken. Uit de rassen die in Kapelle geroid gaan worden (zie verderop) is een subgroep gekozen die volgens onze erfgoedcriteria in categorie A vallen (urgent). Daarnaast is een selectie uit de rassen van Sprenger en De Sonnaville gemaakt, zodat een lijst van 34 te vermeerderen rassen ontstond, zie volgende pagina. Deze rassen gaan geënt worden op G41 onderstammen, dat zijn onderstammen die in Geneva (NY, USA) ontwikkeld zijn, speciaal voor herplant.

De erfgoedselectiecommissie is in 2020 drie keer bij elkaar gekomen in plaats van de geplande maandelijkse bijeenkomsten. De definitieve selectie van ons erfgoed heeft daarmee behoorlijk vertraging opgelopen, met een beetje geluk gaat het in 2021 beter. De selectiecommissie houdt de eerste selectie die in 2019 gemaakt is tegen het licht. Met name de rassen waaraan de status erfgoed en urgent (categorie A) is toegekend, worden opnieuw bekeken en per ras wordt een beslissing genomen of het in de juiste categorie valt. De oorspronkelijke selectie bevatte 334 rassen in categorie A, bij de hernieuwde evaluatie valt ongeveer een derde van deze rassen alsnog uit categorie A, tot nu toe. Eind 2020 is de erfgoedlijst behandeld tot en met rasnamen beginnend met F.

Rasnaam	Bron	Rasnaam	Bron
Ambro	NPV	Kromme Schijveling	Fruitteeltmuseum
Anna van Zieuwent	Els Puijk	Leonie de Sonnaville	POMVNH
Appel van Paris	Auke Kleefstra	Lucullus	Auke Kleefstra
Atalanta	Auke Kleefstra	Mimi	Auke Kleefstra
Best Rood	Boomgaard Acht	Oranje de Sonnaville	Ger van Santvoort
Beugelzoet	Els Puijk	Paasster	Auke Kleefstra
Blanke Holaart	NPV	Pinksterster	Rein Baars
Bloemeezoet	NPV	Pomme d'Orange	Fruitteeltmuseum
Bosappel	NPV	President Boudewijn	?
Ceres	?	Roem van Dekker	Fruitteeltmuseum
Citroenappel	Fruitteeltmuseum	Roem van Vlaanderen	Fruitteeltmuseum
Directeur van de Plassche	Auke Kleefstra	Rubens	Auke Kleefstra
Dirkappel	Boomgaard Acht	Sacramentsappel	Auke Kleefstra
Ds. Douwes-appel	Hennie Rossel	Septer	NPV
Etoilée de Sonnaville	Hennie Rossel	Suikerappel	Fruitteeltmuseum
Karmijn de Sonnaville	Ger van Santvoort	Zoete Bellefleur	Els Puijk
Kerstster	Jan Zandbergen	Zoete Ster	Hennie Rossel

Rasseselectie voor vermeerdering in 2021.

Determineerwerk

Gedurende het fruitseizoen waren vrijwel geen boomgaarden toegankelijk, er is dus nergens in gezamenlijk verband gedetermineerd. Eind 2020 heeft Willem van Dooijeweert vanuit het CGN de toezegging gekregen om een DNA analyse van de gehele collectie van Randwijk te mogen uitvoeren. Deze analyse wordt uitgebreid met duplicaten van de CGN collectie, in de collecties van het Fruit Netwerk, en gaat in 2021 uitgevoerd worden. Het betreft een analyse gebaseerd op de zgn. SNP-technologie (Single Nucleotid Polymorphisms), deze methode is verfijnder dan de eerder gebruikte SSR technologie (Short Sequence Repetitions), en heeft de mogelijkheid om gedetailleerde informatie omtrent afstamming van rassen bloot te leggen.

Vragen van leden en derden

In september is een delegatie van het Fruit Netwerk op bezoek geweest bij het Fruitteeltmuseum in Kapelle. We werden hartelijk ontvangen met koffie en thee met iets erbij. Tijdens en na de rondleiding door de fruitcollectie werd duidelijk dat in 2021 een gedeelte van de collectie van het museum geroid zou gaan worden ten behoeve van bouwplannen van de gemeente. Ter plekke werd aangeboden om in elk geval een gedeelte van deze collectie te bewaren voor de toekomst, door in de winter van 2020-2021 terug te komen en enthout te knippen van de belangrijkste rassen. E.e.a. werd gepland voor de periode tussen kerst en nieuwjaar, maar, wederom door COVID-19 restricties is dat uitgesteld tot begin 2021.

Klimaatneutraal IJsselstein (KNIJ) benaderde het Fruit Netwerk om eens naar de collectie fruitrassen in IJsselstein te kijken, in verband met de vermeende genetische diversiteit en het behoud daarvan. E.e.a. was verrassend, vrijwel niemand binnen het Fruit Netwerk was op de

hoogte van het bestaan van deze collectie. Uit de inventarisatie, verstrekt door KNIJ, blijkt dat in IJsselstein meer dan 2000 fruitbomen staan, verdeeld over zo'n kleine 1000 verschillende rassen appels en peren. Daarmee is het een van de grootste collecties in Nederland. Studenten van de hogeschool Van Hall Larenstein voeren voor en met KNIJ een project uit om de waarde en de borging van de collectie vast te stellen. Marcel neemt incidenteel deel aan de discussies over de genetische diversiteit binnen dat project.

Promotie-activiteit

Om het Nederland Fruit Netwerk en het CGN te promoten, hebben we een poging gedaan om de opgekweekte bomen t.b.v. de CGN collectie in een persmoment aan te bieden aan de collegevoorzitter van de Wageningen Universiteit, prof.dr.ir. Louise Fresco. Mw. Fresco wilde graag meewerken, maar ook hier heeft COVID-19 en de daarbij behorende richtlijnen deze actie onmogelijk gemaakt. In 2021 gaan we het nog een keer proberen.

Publicaties

"NFN", LentePOM, Pomologische Vereniging Noord-Holland, pp 30-31.

Het Nederlands Fruit Netwerk (NFN): behoud van oude fruitrassen in Nederland, CGN, W. van Dooijeweert, Groen Kennisnet, 2 maart 2020

<https://www.groenkennisnet.nl/nl/groenkennisnet/show/CGN-appelcollectie-wordt-Nederlands-erfgoedrassen-collectie.htm>